

N:o 39.

Af Herr Fröman: Om anvisande af 4,500 kronor till en ny häradshöfdingelön för åstadkommande af Westerdalarnes domsagas delning.

I det utdrag af statsråds-protokollet öfver Justitiedepartementens ärenden, den 11 December 1874, hvilket åtföljer Kongl. Maj:ts proposition till innevarande års Riksdag angående statsverkets tillstånd och behof, omförmäles en ifrågasatt förändrad reglering af Öster- och Vesterdalarnes domsagor. Det heter derom, bland annat, att efter förre ordinarie domarens i Vesterdalarne år 1861 timade fränfalle åtskilliga församlingar inom domsagan hos Kongl. Maj:t anhållit, att domsagan måtte varda fördelad i två sådana, den ena bestående af Westerdals fögderi eller Malungs, Lima och Äppelbo tingslag samt Nås, Jerna och Floda tingslag och den andra af Westerbergslags fögderi eller Söderbärkes, Norrbärkes och Grangärdes tingslag. Vid underdånig föredragning af detta ärende den 28 Januari 1862 fann dock Kongl. Maj:t betänkligt att under då varande förhållanden medgifva delning af Westerdalarnes domsaga, på sätt den blifvit begärd; men emedan åtskilliga olägenheter ej mindre för de rättsökande än för domaren obestriddigen föranleddes af domsagans omfång samt känt vore, att förhållandet vore enahanda inom Österdalarnes ännu folkrikare domsaga och det syntes antagligt, att af dessa två till hvarandra gränsande domsagor borde kunna bildas åtminstone tre för domarens aflöning tillräckligt stora jurisdiktioner, anbefalldes Kongl. Svea hofrätt att, då domare-embetet i Österdalarnes domsaga blefve till återbesättande ledigt och innan åtgärd för ledighetens kungörande vid-

toges, till Kongl. Maj:t inkomna med förslag till en efter dåvarande förhållanden lämpad reglering af dessa två domsagor.

I början af år 1873 blef domare-embetet i Österdalarnes domsaga ledigt; och inkom derefter till Kongl. Maj:t ansökning af Mora församling, att Mora, Sofia Magdalena och Wenjans, Orsa, Elfdals samt Särna och Idre tingslag måtte få afskiljas till särskild domsaga, till stöd för hvilken ansökning hufvudsakligen anfördes, att Österdalarnes domsaga, som omfattade Ofvan- och Nedan-Siljans fögderier samt Gagnefs socken af Sätters fögderi, hade en befolkning af omkring 60,000 personer och ett yttinnehåll af 134 kvadratmil, att af dessa förhållanden påtagligen framginge, att *en* domhufvande, om ock utrustad med den störta arbetsförmåga, icke kunde allena förvalta sitt magtpåliggande embete utan vore nödsakad att allt emellanåt påkalla biträde af extra domare, för hvilka i de flesta fall befolkningens lynne, talesätt och öfriga egendommiga förhållanden vore alldeles främmande, hvaraf rättskipningen lede mycket men; samt att derest ofvannämnda fyra tingslag, hvilka utgöra Ofvan-Siljans fögderi och med 22,692 innevånare omfatta öfver 100 kvadratmil, finge bilda särskild domsaga, möjlighet förefunnes att framdeles genom tingslagens förenande till två bereda de rättsökande den stora och önskvärda fördelen af flera tingssammanträden årligen.

I anledning af den sålunda väckta frågan om förändrad reglering af förenämnda två domsagor hade *Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Kopparbergs län* afgifvit två olika förslag, *det ena* i den riktning, som i Kongl. Maj:ts ofvananmärkta beslut antydes, eller att af nuvarande två domsagorna skulle bildas tre nya, hvilka komma att bestå *en* af Söderbärkes, Norrbärkes, Grangärdes samt Nås tingslag, *en* af Malungs tingslag inom samma domsaga samt Särna och Idre, Elfdals, Orsa och Mora, Sofia Magdalena och Wenjans tingslag inom Österdalarnes domsaga och *en* af de återstående tingslagen inom denna domsaga, eller Leksands, Åls och Bjursås, Rättviks och Ore samt Gagnefs tingslag. Efter *andra* förslaget skulle hvardera domsagan delas i två på det sätt, att de båda fögderierna i Westerdalarnes domsaga komme att hvar för sig utgöra en domsaga, samt att af Österdalarnes domsaga, Ofvan-Siljans fögderi, blefve en domsaga, och Nedan-Siljans fögderi i förening med Gagnefs socken af Sätters fögderi bilda en domsaga.

Öfver dessa förslag hafva *kommunerna* blifvit hörda, hvarvid menigheterna inom Ofvan-Siljans fögderi enhälligt uttryckt den önskan, att de måtte få bilda en särskild domsaga, afskild från öfriga delen af Österdalarnes domsaga men utan förening med Malungs tingslag. Kommunerna i Nedan-Siljans fögderi hafva i fråga om nyssnämnda domsagas fördelning

i tvänne instämt med kommunernas i Ofvan-Siljans fögderi med hemställan från en och annan socken om ändring i tingslagens sammansättning. I Vesterdals fögderi har af de flesta kommunerna blifvit förordadt, att fögderiet måtte få utgöra *en* domsaga. Af kommunerna inom Vesterbergslags fögderi hafva Grangärde och Ludvika (med en folkmängd uppgående till nära hälften af fögderiet) ansett fögderiet böra för sig utgöra en domsaga, hvaremot Malingsbo önskat, att Nås tingslag måtte läggas till sistnämnda domsaga samt Norrbärke (der domaren under de senaste årtiondena haft sin bostad), att Vesterdalarnes domsaga blefve afsöndrad; och har slutligen Söderbärkes kommun förklarad sig åtnöjas med hvad vederbörande finna i saken lämpligast.

Domhafvandena i orten, hvilkas yttranden i frågan blifvit, likasom Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes samt Kongl. Hofrättens nedan omförmälda utlåtanden, *afgifna innan beslutet om reglering af häradshöfdingarnes löneförmåner fattats*, hafva väl på den grund, att de då med domsagornas förenade inkomster, efter afdrag af förvaltningskostnaderna, icke skulle vara tillräckliga för aflönande af flere domare än de nuvarande, afstyrkt de ifrågakädda förändringarne af domsagornas områden, men tillika yttrat, att domsagornas vidsträckthet och folkmängd syntes påkalla desammas delning, hvilken helst borde ske i enlighet med Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes senare förslag; samt att en sådan reglering ostridigt skulle medföra flera fördelar, såsom bland annat, att de rättsökande i allmänhet fingo kortare väg till domaren, hvilken derjemte i en mindre domsaga dels icke så ofta behöfde för embetsresor aflägsna sig från hemmet och derföre vore lättare att träffa, dels ock mera sällan nödgades anlita biträden för förrättande af ting och andra maktpåliggande embetsgöromål, hvilket skulle lända lagskipningen till fördel, att förhör och urtima ting i konkurser, egodelningsrätts-sammanträden och andra extra förrättningar, hvilka för närvarande i anseende till de långa resor domhafvandena för dem måste göra, ofta voro förenade med dryga kostnader, skulle för de rättsökande blifva billigare; samt att då de tre tingslagen i Vesterbergslags fögderi utan olägenhet kunde sammanslås till ett, innevånarne så väl i nämnda fögderi som ock i öfriga delen af Vesterdalarnes domsaga skulle komma i åtnjutande af den snabbare rättskipning, Kongl. förordningen den 17 Maj 1872 afser att bereda.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes ofvannämnda utlåtande innehöll, att, i öfverensstämmelse med hvad de flesta kommunerna yttrat, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ansåge för lagskipningens behöriga handhafvande och utöfvande inom orten det vara af behovet påkalladt och ändamålsenligast icke allenast att från nuvarande Österdalarnes domsaga afsöndrades Ofvan-

Siljans fögderis tingslag till en särskild domsaga utan förening med Malungs tingslag i Vesterdals fögderi, utan ock att särskilda domsagor bildades af Vesterdals och Vesterbergslags fögderi, helst kommunerna inom hvardera fögderiet borde kunna utan synnerlig svårighet bibehållas eller förenas till högst två tingslag.

Då det fortfarande behofvet af en förändrad reglering utaf nuvarande områdena för Vester- och Österdalarnes domsagor vitsordats så väl af de i ämnet hörda församlingarne, med få undantag, som ock af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och domhafvandena, samt anledning vore att antaga att, om den ifrågasatta delningen eljest skulle anses böra sättas i verket, nödiga tillgångar till domrarnes aflöning skulle af Kongl. Maj:ts och Riksdagen beredas, har i sitt här ofvan omnämnda utlåtande *Kongl. Hofrätten* förklaradt sig, oberoende af den omständighet, att sådana tillgångar ännu ej förefunnos (*Hofrättens* förevarande utlåtande afgafs, såsom ofvan är anmärkt, innan regleringen af häradshöfdingarnes löneförmåner var beslutad), böra föreslå, huru delningen skulle ske; och har *Hofrätten* i detta afseende, efter det förslaget om Öster- och Vesterdalarnes två domsagors fördelning till tre på anförda skäl blifvit afstyrkt, att, hvad det andra förslaget anginge, så blefve väl äfven med den deri ifrågasatta delning områdena för de båda nordliga domsagorna vidsträcktare än med afseende å innevånarnes bekvämlighet skulle varit önskligt; men oafsedt att i trakter med icke tätare befolkning än de nu ifrågavarande en sådan olägenhet svårigen torde kunna helt och hållet undvikas, syntes emellertid icke någon af domsagorna blifva större, än att befolkningens billiga anspråk på rättskipningen kunde uppfyllas. Med den sammansättning, domsagorna efter sistberörda förslag komme att erhålla, skulle ock, enligt hvad Kongl. Maj:ts Befallningshafvande antydt, i de domsagor, deri flera än två af nuvarande tingslagen skulle ingå, dessa utan svårighet kunna sammanslås till åtminstone nämnda antal, hvarigenom innevånarne kunde beredas den fördel af tätare återkommande ting, som i Kongl. förordningen den 17 Maj 1872 åsyftas. Folkmängden i de nya domsagorna skulle enligt mantalslängderna för år 1873 komma att utgöra i den folkrikaste, eller Nedan-Siljans fögderi med Gagnefs tingslag, 38,819 och i de öfriga dels 23,033, dels 23,158 och dels 24,411. Vid jemförelse häraf äfvensom af det antal mål och ärenden, som enligt tillgängliga uppgifter under senare åren handlagts i de tingslag, af hvilka hvarje domsaga kommer att bestå, med hvad i nämnda hänseende förekommer inom andra domsagor, borde det hvad domrarne beträffade, kunna antagas, att göromålen för en hvar af dem blefve temligen afpassade efter de anspråk, som från det allmännas sida ställas på deras verksamhet.

På grund af det nu anförda får Hofrätten, under förutsättning att behovet motsvarande inkomster bereddes de särskilda domrarne, föreslå en sådan reglering af Österdalarnes och Vesterdalarnes domsagor, att hvardera fögderiet i den senare domsagan komme att utgöra *en* domsaga, Ofvan-Siljans fögderi *en* och Nedan-Siljans fögderi med tillägg af Gagnefs tingslag *en* domsaga.

Vid underdånig föredragning af detta ärende yttrade Hans Excellens Justitie-statsministern, att de af så väl befolkningen i Öster- och Vesterdalarnes domsagor som af vederbörande myndigheter åberopade förhållanden syntes sätta ändamålsenligheten af en delning af nämnda domsagor utom tvifvel; och då något antagligt förslag att af dessa domsagor bilda tre icke kunnat framställas, borde endast det af myndigheterna äfvensom af de flesta menigheterna förordade förslaget, att af hvardera domsagan bilda två, förtjena att komma under öfvervägande. I följd af den under år 1874 skedda regleringen af häradshöfdingarnes löneförmåner skulle emellertid en delning af Vesterdalarnes domsaga under nuvarande innehafvarens tjenstetid sannolikt ådraga statsverket en utgift, för hvilken icke vunnos motsvarande fördel; och tillstyrkte derföre Hans Excellens, i underdånighet, att Kongl. Maj:t måtte förklara annan åtgärd i anledning af den ifrågasatta delningen af Vesterdalarnes domsaga icke böra för det närvarande vidtagas, än att Hofrätten anbefalles att, då domarembetet i nämnda domsaga blefve ledigt och innan beslut om ledighetens kungörande fattades, till Kongl. Maj:t inkomma med förnyad underdånig anmälan i förevarande ämne. Deremot förklarade Hans Excellens, att hinder af ofvan nämnda beskaffenhet ej mötte för genomförande af den nödiga regleringen af Österdalarnes domsaga, i hvilken häradshöfdingbeställningen för närvarande icke vore tillsatt, hvarföre Hans Excellens föreslog denna domsagas delning, på sätt den Kongl. propositionen närmare utvisar.

Denna ur ofvan åberopade stadsrådsprotokoll hemtade utredning och framställning af förhållandet med de båda till hvarandra gränsande Öster- och Vesterdalarnes domsagor, företer en anmärkningsvärd likhet dem emellan. Begge äro genom folkrikhet men förnämligast genom vidsträckt- het större än att de kunna af en domare skötas utan att anlita biträde af extra domare, för hvilka, såsom ofvan är anfördt, i flesta fall befolkningens lynne, talesätt och öfriga egendomliga förhållanden äro främmande, hvaraf rättskipningen lider men; begge böra alltså delas, och om behovet deraf oc om sättet, huru delningen skall verkställas, äro flertalet af domsagornas menigheter, deras domare, Kongl. Maj:ts Befall-

ningshafvande och Kongl. Hofrätten sinsemellan eniga, och i detta om-döme instämde jemväl Hans Excellens Herr Justitie-statsministern.

Emellertid föreslås i den Kongl. propositionen delning af Österdalarnes domsaga, under det att i afseende på Vesterdalarnes domsaga annan åtgärd icke vidtages, än att Kongl. Hofrätten anbefalles att, då domare-embetet i denna domsaga varder ledigt, inkomma med förnyad anmälan i ämnet. Såsom skäl till dessa olika beslut i fråga om de eljest lika domsagorna anföres, att »en delning af Vesterdalarnes domsaga under nuvarande innehafvares tjenstetid sannolikt skulle ådraga statsverket en utgift, för hvilken icke vunnes motsvarande fördel». Så vidt jag kunnat förstå, måste detsamma inträffa vid delningen af Österdalarnes likasom af hvarje annan domsaga, ty hvarje sådan delning medför för statsverket utgiften af åtminstone en ny häradshöfdingelön utan motsvarande fördel för statsverket, hvars inkomst af en domsaga väl icke blifver större därför att hon delas. Det är väl alltså den omständigheten, att i Vesterdalarnes men icke i Österdalarnes domsaga häradshöfdingebeställningen är tillsatt, som varit afgörande för frågans utgång, och hon förtjente att vara det, då för regeringen icke känt var, huruvida innehafvaren af Vesterdalarnes domsaga medgäfvit delningen eller icke, efter som han ej varit deröfver hörd, efter det regleringen af häradshöfdingarnes löneförmåner tillkommit. Men om nu, hvilket jag med säkerhet har mig bekant, den nuvarande innehafvaren af Vesterdalarnes domsaga medgifver den ifrågasatta delningen af domsagan, om tjenstgöringspenningarnes och förvaltningskostnadsbidragets belopp lika litet i denna som i Österdalarnes domsaga behöfver ökas, skulle för genomförande af Vesterdalarnes domsagas delning ej erfordras mera än hvad för Österdalarnes domsaga begäres, eller en ny häradshöfdingelön å fyra tusen fem hundra kronor. Och för nödiga medel till dylika utgifters bestridande är sörjdt genom den redan nämnda regleringen af häradshöfdingarnes löneförmåner, hvilken lagt i Riksdagens hand att efter behof öka de statsinkomster lagskipningen afkastar och som väl billigtvis böra till densammas främjande oförryckta användas.

Under sådana förhållanden synes det vara hårdt att innevånarne i Vesterdalarnes domsaga, som ostridigt hade lika stort behof af och lika berättigadt anspråk på en delning af domsagan som innevånarne i Österdalarnes domsaga, icke allenast icke fått nämnda behof och anspråk tillgodosedda, icke ens någon förhoppning att efter den förnyade utredning af ärendet och vederbörandes hörande, som torde påkallas af den nyssnämnda löneregleringen, saken skulle ånyo pröfvas, utan hänvisats, att

för framgången af sin billiga önskan afvakta den tid, då deras nuvarande, i sin kraftfullaste ålder stadde, domare från sin befattning afgår.

Af sådana anledningar uppfordrad och ledd af den öfvertygelse, att saken skulle på sådant sätt låta sig ordnas, tillåter jag mig vördsammast föreslå,

att, Riksdagen måtte, för åstadkommande af Vesterdalarnes domsagas delning i två, innefattande den ena Malungs och Näs nuvarande tingslag samt den andra Grangärdes, Norrbärkes och Söderbärkes tingslag, ställa till Kongl. Maj:ts förfogande en ny härads höfdingelön eller fyra tusen fem hundra kronor årligen från och med 1876 års början.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 28 Januari 1875.

N. A. Fröman.

N:o 40.

Af Herr Sigurd Ribbing: Om anvisande af 600 kronor årligen för tillökning af arvodet åt amanuensen i normal anatomi vid Upsala universitet.

Vid den senast skedda anordning af den medicinska undervisningen, de medicinska studierna och examina uttalades, ej mindre af Kongl. Maj:t än af Riksdagen, såsom en grundsats vid samma anordnings genomförande, att genom densamma full likställighet i rättigheter och skyldigheter emellan hvarterdera universitetets medicinska fakultet samt Karo-